

El proveïment de carn a la Barcelona del set-cents: comerç i sanitat.

Per Glòria Mora i M. Reyes Pascual.

Amb les ratlles que seguïexen no pretenem fer un estudi globalitzador ni del comerç ni de la sanitat barcelonines del set cents. Només els analitzarem en la mesura que incidien en el ser vei públic de l'abastament de carn, donat que l'objectiu de la nostra investigació era l'anàlisi dels "aspectes bàsics del pro veïment, distribució i posterio consum de carn a la Barcelonadel segle XVIII (1).

Altrament, la ramaderia a la Catalunya Moderna -i per tant el comerç ramader-, és (pràcticament) encara un tema margi nal degut, fonamentalment, a la generalitzada subestimació d'aques ta producció dintre de la societat camperola. Però, com diu Jean Paul Le Flem els ramaders tenen "*mala fama*", *sin embargo sospecho que contribuyeron con un impacto muy fuerte a la historia moderna de España, his toria rural, económica e historia de las mentalidades*" (2). Tanmateix, pel que fa, en concret, al segle XVIII hi ha contribuït, sens dubte, el que els estudiosos de l'economia del set-cents s'han decantat majoritàriament per l'anàlisi de les bases de la industrialitza ció catalana i/o per aquesta mateixa, deixant en un segon terme tot el que no hi tingué una incidència clara i directa.

Obviament, les relacions comercials ramaderes entre Barcelona i els centres habituals que la fornien dels caps de bestiar necessaris per garantir el proveïment de carn als habitants d'aquesta ciutat -i que s'inscriuen dintre del marc general del comerç català del segle XVIII-, eren un dels factors claus que incidien més directament en el funcionament d'aquest servei públic tant si era portat per via d'arrendament com per via d'administració (3). Des d'un primer moment -i en una gran mesura-, aquest servei era condicionat pel nombre de caps de bestiar comprats, per llur qualitat i condicions sanitàries... Així doncs, el problema cabdal al que havia de fer front l'arrendatari -o la Junta d'Administració de les carns (4) en el seu cas-, era la compra dels ramats indispensables per garantir el consum de carn als barcelonis (5).

Però, evidentment, el problema de l'esmentada compra no quedava resolt amb la compra pròpiament dita. Aquesta implicava l'organització del trasllat dels ramats a la ciutat i la seva posterior distribució -un cop ja sacrificats a l'excorxador-, per la xarxa de carnisseries i taules de venda de carn (6).

INDRETS D'ON PROVENIEN ELS CAPS DE BESTIAR

Al llarg de tot el segle XVIII -llevat d'alguns anys excepcionals per motius bèl·lics o epidèmies-, el principal centre proveïdor -la importància del qual anà paulatinament creixent-, de caps de bestiar a la Ciutat Comtal foren les zones franceses més properes als Pirineus per la franja oriental, fonamentalment el Vallespir, el Rosselló, el Conflent i l'Alta Cerdanya (?). I per tant, Barcelona es fornien bàsicament amb "carn d'importació".

Els motius que expliquen aquest fet són, essencialment, els preus de venda menys elevats dels ramats d'aquestes zones que els de les zones ramaderes catalanes -que en conjunt constituïen el segon centre de subministrament- i la millor qualitat dels mateixos. A més d'això, cal tenir present que aquesta era una important zona ramadera, mentre que a la Catalunya del set-cents la ramaderia no era un sector econòmic amb un pes rellevant, tot i que en indrets molt concrets (els Pallars, la Cerdanya, el Valles Oriental...) tingués un pes considerable. Així mateix, creiem

que el progressiu augment de la importància de les zones ramaderes franceses com a centre proveïdor s'ha d'explicar fonamentalment pel fet que la cria de bestiar amb nous mètodes es devia haver implantat abans i amb una major rapidesa que a Catalunya.

Naturalment, donada la magnitud de les importacions de caps de bestiar de França, els preus francesos tenien una incidència directa sobre els preus establerts pels ramaders d'altres indrets on també se'n compraven. Així, com afirma P. Vilar "*serà un mercat internacional el que marcarà els preus de proveïment en carn de Barcelona*" (8), i que la part d'aquest proveïment realitzada a les zones ramaderes catalanes, a l'Aragó, a València...experimentà, "*per la fixació dels preus de compra practicats, la repercussió directa i ràpida dels cursos francesos*".

I, lògicament, a conseqüència d'aquestes importacions hi hagué un important "drenatge" de diner cap a França. En relació amb això, F. Rebuffat i M. Courderie asseveren: "*toutes les occasions pour trouver du numeraire espagnol sont bones et l'importation d'animaux de boucherie en Catalogne, souce d'un gran trafic de piastre(...)*".(9)

Malgrat tot, entre Catalunya i aquestes zones ramaderes franceses no s'establí un comerç unilateral, ja que la zona nord del Principat (Ripollès, Vall d'Aran, Cerdanya...) també exportà ramats a França, si bé, el seu nombre no fou gaire elevat.

D'altra banda, tot i que les zones ramaderes catalanes foren globalment -llevat d'alguns anys excepcionals-, el segon centre subministrador, en el transcurs d'aquest segle -però sobretot a partir de la segona meitat, donat el retrocés de la transhumància i dels ramats comunals-, hi hagué una reducció de les mateixes a l'anar-se concentrant (10) com a conseqüència de la paulatina substitució de les zones on la cria dels ramats es feia sota formes tradicionals (Tortosa, Lleida, Urgell...) per les zones on aquesta es realitzava amb sistemes nous (Vallès, Empordà..)

Així doncs, és indubtable la interrelació entre aquesta pèrdua d'importància de les zones ramaderes catalanes on la cria es feia enprant sistemes tradicionals i el retrocés de la transhumància i dels ramats comunals a la Catalunya del set-cents. Com ha puntualitzat C. Sudrià "*les roturacions de noves terres i la pro*

gressiva desaparició del goret van comportar l'acte de defunció de la gran ramaderia transhumant" (11). D'aquesta manera, la progressiva desaparició dels prats naturals -a partir de mitjan segle XVIII-, que provocà un gran encariment dels preus de les herbes, fou el factor que inicià la seva decadència. La contractació anual de pasturatges d'estiu i d'hivern mitjançant el conllocs (12) era el fonament sobre el que s'assentava l'explotació ramadera en règim de transhumància.

Tanmateix, la decadència de la ramaderia transhumant s'inscriu dins del context de la polèmica agricultura-ramaderia, la qual no fou al Principat-en contrast amb altres indrets de l'Estat espanyol-, ni particularment amplia ni dura. La raó d'aquest fet, s'ha de cercar en què -com apunta P. Vilar-, a Catalunya, la ramaderia *"tempta cada vegada menys l'empresa: no és un complement obligat dels conreus mediterranis més estimats; a la indústria, el cotó està expulsant la llana i finalment, interessos potents estan lligats a l'aprovisionament de Barcelona en carn d'importació"*. (13)

Però, sens dubte, el conflicte agricultura-ramaderia (14) afectà als terrenys que es trobaven a prop de la ciutat de Barcelona -el Juncar i la Llacuna-, i que des de temps immemorials servien de zona de pasturatge pels ramats destinats a garantir l'abastament de carn als habitants d'aquesta ciutat, a l'ésser utilitzats una part dels mateixos per conreu. La disminució d'aquests terrenys de pasturatge provocà "topades" constants al llarg del segle XVIII entre l'Ajuntament -que de cap manera estava disposat a consentir impasiblement aquesta minva-, amb l'intendent que otorgava permissos per conrear-hi i establir fàbriques d'indianes. Naturalment, el Consistori no romangué passiu i més d'una vegada ordenà l'entrada dels caps de bestiar en els antics terrenys de pastura ara conreats (15). De totes maneres, els particulars continuaren conreant aquests terrenys, a més d'establir-hi fàbriques d'indianes. En relació amb això, Carrera Pujal posa de relleu que *"cada vez escaseaban más las tierras destinadas al pasto del ganado que llegaba de fuera para el abasto de la ciudad. Las de los pueblos del contorno se destinaban sistemáticamente a cultivo (...)"*(16).

Finalment, els centres subministradors de ramats no es reduïren als esmentats, puix que també es compraven ramats a Ara

g6 -principal centre proveïdor de caràcter secundari (17)-, a València, a Castella i àdhuc, al nord d'Àfrica. Ara bé, aquests indrets en períodes normals no foren mai "grans centres" de proveïment, només ho foren en períodes de conjuntura depressiva, (guerres, epidèmies...), ja que aleshores la Ciutat Comtal hi recorria per tal de poder-se furnir dels caps de bestiar necessaris per garantir el consum de carn.

LA COMPRA DELS CAPS DE BESTIAR

Evidentment, ni l'arrendatari -quan el servei públic de l'abastament de carn era portat per via d'arrendament-, ni la Junta d'Administració de les carns -quan ho era per via d'administració-, s'encarregaven directament de la compra dels ramats tot i que n'eren els responsables en última instància.

D'aquesta tasca concreta en tenien cura un conjunt de "negociants" -anomenats compradors-, els quals disposaven d'uns ajudants que estaven sota les seves ordres. No obstant això, aquests compradors no tenien independència d'actuació. A més d'atenir-se al compliment exacte de les ordres donades pel primer i d'informar-lo puntualment de totes les gestions realitzades, no podien formalitzar un contracte de compra sense comptar amb el seu vist i plau. El contracte de compra era una mena de "tabba d'arrendament" (18) en la qual es detallaven minuciosament les condicions que havien de complir les dues parts, és a dir, el comprador i el venedor. Així, hi trobem tots els "detalls" d'una compra-venda: nombre de caps de bestiar, qualitat, preu, data d'entrega...

Altrament, hem de remarcar l'important paper de les fires dins del marc del comerç ramader, puix que aquestes eren el context idoni en el que s'esblen les relacions comercials entre ramaders, compradors de ramat, comerciants de llana, propietari d'herbes... D'aquí, que una de les activitats realitzades pels negociants encarregats de la compra dels caps de bestiar per la ciutat de Barcelona era assistir amb el seus ajudants a les fires -com a mínim- a les més importants, que es celebraven arreu de Catalunya (Verdú, Prades, Salàs...), al sud francès, a l'Aragó, a València i àdhuc a Castella. En definitiva, una gran part

de les compres de ramats que es realitzaven per poder proveir de carn a la població d'aquesta ciutat es formalitzaven en les fires.

ELS TRASLLATS DELS CAPS DE BESTIAR

Pel que fa als trasllats dels ramats, aquests arribaven a Barcelona tant per terra com per mar, si bé hi hagué un clar predomini dels "trasllats a peu".

Obviament, el pas del bestiar per les diferents poblacions venia regit per drets i obligacions de caràcter consuetudinari (19). I malgrat que els ramats necessaris pel proveïment d'aquesta ciutat eren exempts del pagament de qualsevol tipus de "dret de pas" per concessió reial, algunes poblacions en el transcurs del set-cents intentaren fer efectiu el seu cobrament (20).

Ara bé, aquest tipus de transport de ramat tenia els seus inconvenients: bàsicament, la gran durada dels mateixos -puix que els trasllats a peu només es feien durant el dia-, i la pèrdua de pes dels animals. Però, això no fou cap impediment per ésser un dels tipus de transport més utilitzats a l'Europa Occidental (21). Per aquest motiu, quan els caps de bestiar arribaven a la Ciutat Comtal eren duts als terrenys de pasturatge més propers -el Juncar i la Llacuna-, per tal que recuperessin el pes perdut, durant els llargs trasllats per terra, abans d'ésser portats a l'escorxador.

Quant al sistema de transport per via marítima -el més utilitzat a Holanda-, a Catalunya es feia servir, essencialment, per transportar ramats de zones molt llunyanes o d'indrets on el transport per terra no era possible com, per exemple, els dels caps de bestiar comprats al nord d'Àfrica. Naturalment, un cop arribats al port de Barcelona també eren duts -i per la mateixa raó, si bé molt més apaivagada (22)-, a les esmentades zones de pasturatge.

DISPOSICIONS SANITÀRIES QUE MODIFICAVEN EL COMERÇ RAMADER

Indubtablement, les disposicions comercials ramaderes de Barcelona amb els indrets on habitualment es fornien dels caps de

bestiar eren determinades per: factors d'ordre polític, econòmic i sanitari.

Pel que fa aquests últims, en el transcurs del segle XVIII l'Europa Occidental es veié afectada per una sèrie de processos epidemiològics discontinus tant de caràcter general com específics dels ramats (23) que incidiren en les relacions comercials existents entre els diferents països. Es normal, doncs, que les relacions comercials entre la Ciutat Comtal i els centres habituals que la provéien de caps de bestiar fossin modificades per les disposicions sanitàries establertes davant la declaració en alguns d'aquests indrets d'una epidèmia de caràcter general o específica del ramat i/o l'existència de perill de contagi. Aquestes mesures comportaren un trencament o quasi trencament -segons el caràcter i la importància de l'epidèmia-, d'aquestes relacions comercials i l'augment de les mateixes amb contrades poc habituals i fins i tot l'establiment d'aquestes amb noves zones.

Però, ¿quines eren les mesures concretes que es preuien davant la declaració d'una epidèmia de caràcter general? Davant la notícia de la declaració de la peste de Marsella (1720-1721) -que posem per exemple (24)-, el primer que la Junta de Sanitat del Principat va fer, fou demanar la confirmació de la mateixa. I mentre s'esperava aquesta es varen pendre les primeres mesures: quarentena per a tots els vaixells que tinguessin com a punt d'origen la zona suposadament contagiada i reconeixement per a tots els altres, a més d'establir l'obligatorietat de portar la corresponent patent de sanitat.

Un cop confirmada la certesa de la notícia, s'adoptaren tota una sèrie de disposicions que afectaven tant al comerç terrestre com el marítim (25): prohibició d'entrada al port de Barcelona a tot vaixell que provingués de qualsevol port francès o que hi hagués recalat; prohibició de tot tipus de comerç per terra amb França... Tot i així, algunes vegades -si bé amb caràcter d'excepció-, es va permetre l'entrada a Catalunya de caps de bestiar procedents de l'Estat Francès. Aleshores augmentava el nombre i la rigurositat dels controls de sanitat (26).

A l'últim, les relacions comercials amb aquell país es restablien automàticament tan bon punt la Junta de Sanitat del Principat rebia la notícia de que l'epidèmia havia estat "superada".

Quan a les pestilències específiques de ramat -lògicament les de major incidència en el comerç ramader-, no sols s'aplicaren les mateixes disposicions que per les de caràcter general -si bé intensificades-, sinó que també s'adoptaren mesures particulars com la desinfecció dels corrals i de l'escorxadó. En relació amb això, cal tenir en compte que mai -ni amb caràcter excepcional-, es compraren ramats propis de la contrada on s'ha via declarat un procés epidemiològic específic del ramat.

En qualsevol cas, tota la societat es veia afectada per aquestes disposicions sanitàries (27) encaminades a garantir la salut pública. El seu incompliment implicava -a més del corresponent càstig-, el perill de la declaració i/o propagació de la malaltia. Tanmateix, el fet cert és que aquestes mesures varen lesionar els interessos econòmics concrets d'amplis sectors (28).

De totes maneres, cal no oblidar que aquestes disposicions s'inscriuen en un context de "gran sensibilitat" -o millor dit, de por-, davant de qualsevol tipus de procés epidemiològic. Fet comprensible, donat el baix nivell de la medicina i de les condicions higièniques-ambientals de l'època les quals en l'extrema duresa de les mesures establertes: s'arribà a punir l'entrada fraudulenta de caps de bestiar amb la pena capital. Tot i així, la introducció fraudulenta de persones, mercaderies i ramats al Principat no fou pas infreqüent (29). I en conseqüència, l'efectivitat de les mateixes fou molt relativa.

Finalment, cal afegir que les disposicions sanitàries no es restringien a les esmentades mesures, puix que el Consistori barceloní tingué també cura, per exemple, -donat el seu interès per oferir el millor servei d'abastament de carn possible-, de les condicions sanitàries de la carn venuda i de les condicions higièniques de les carnisseries i taules de venda de carn (30).

M A P A n º 1

any 1709

	+de 8000 caps de bestiar	34,16%
	+de 2000 " " "	32,62%
	+de 1000 " " "	16,16%
	+de 600 " " "	6,4 %
	+de 300 " " "	4,4 %
	-de 100 " " "	3,5 %

M A P A n º 2

any 1762-63

	+de 21000 caps de bestiar	43,00%
	+de 14000 " " "	31,00%
	+de 2000 " " "	10,00%
	+de 1000 " " "	7,00%
	+de 500 " " "	4,5 %
	+de 500 " " "	2,5 %

M A P A n º 3

any 1785-86

	+de 60000 caps de bestiar	80,94%
	+de 6000 " " "	17,00%
	+de 200 " " "	2,5 %
	-de 200 " " "	-1,00%

GLORIA MORA i Mª REYES PASCUAL

Llicenciades en Història
per la Universitat Autònoma
de Barcelona (anys 1982-83)

NOTES.-

- (1).- MORA, G. i PASCUAL, Mª R.: L'Administració de la carn a la Barcelona del segle XVIII. Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Filosofia i Lletres, Tesi de llicenciatura, inèdita, febrer 1984, 2 vols.
- (2).- LE FLEM, Jean- Paul: "La ganadería en el siglo de oro XVI-XVII. Balance y problemática con especial atención a la Mesta", a La economía agraria en la Historia de España, propiedad, explotación, comercialización y rentas. Madrid, Ed. Alfaguara. Fundación Juan March, 1979, p. 37.
- (3).- En el transcurs del set-cents foren emprats dos sistemes per organitzar aquest servei públic: el proveïment de carn per via d'arrendament, quan aquest servei era arrendat i per via d'administració, quan se'n feia càrrec directament el Consistori. No obstant, en ambdòs casos aquest n'era el responsable en última instància. Evidentment, l'haver realitzat una òptima adjudicació de l'arrendament i els fraus dels carnisers i revenedors eren els altres dos factors claus que incidien més directament en el funcionament d'aquest servei.
- (4).- La Junta d'Administració de les carns era una associació de membres de l'Ajuntament, de nombre variable -de quatre a set-, que es feia càrrec del proveïment quan aquest era portat per via d'administració.
- (5).- En l'alimentació del segle XVIII la carn tenia una importància secundària, puix que per les classes populars -la majoria de la població-, era objecte d'un consum com a mínim "no regular". A la Barcelona set-centista es pogué comprar carn de moltó, xai, vedella, bou, vaca, ovella, crestat, porc i àdhuc brau. Aquestes qualitats de carn es dividien en dos grups segons les preferències dels consumidors: 1) carns "fines" -molt apreciades-, que eren les de moltó, xai, i vedella, i 2) carns "bastes" tota la resta. Amb tot, per la majoria de la població era el nivell del poder adquisitiu el criteri de major pes alhora d'elegir la carn que es compraria. Per això, és lògic, que la carn més consumida a Barcelona al segle XVIII fos el moltó. Només podien menjar carn regularment els sectors socials amb una elevada capacitat econòmica, els quals es podien permetre el "luxe" d'elegir la qualitat de carn que desitjaven menjar.
- (6).- El mot "carnisseria" servia per designar en el set-cents l'edifici on estaven ubicades diverses taules de venda de carn. I per tant, aquesta tant es feia en les carnisseries com en les taules de venda de carn que estaven repartides per tota la ciutat. Les taules o pilons de venda de carn consistien solament en una senzillia fusta horitzontal i dues verticals que feien de suport a la primera.
- (7).- Entre Catalunya i aquestes zones ramaderes franceses s'establí un comerç bilateral, ja que la zona nord de Catalunya també exportà ramats a França. En relació amb això, Núria Sales remarca que *"els límits entre les vegueries del Conflent, del Vallespir, de Camprodon, a l'actual frontera, el pla de Colmagre tocant a la portella de Mentet, el de Campagne, prop del de Callau, eren*

(i en menor grau continuen essent en el nostre segle) vastes solituds de dues i tres hores d'extensió que els mesos d'estiu es cobrien d'immenses concentracions de ramats vinguts del Baix Vallespir, l'Empordà, La Garrotxa, La Plana de Vic, les Follades. Vastes planúries cobertes d'herba que empalmaven amb els boscos del Cantigó(...)". SALES, Núria: Senyors bandolers, miquelets i botiflers. Estudis sobre la Catalunya dels segles XVI al XVIII. Barcelona, Ed. Empúries, 1984, p.27.

- (8).- VILAR, Pierre: Catalunya dins l'Espanya Moderna. Barcelona. Ed. 62 vol. III, p. 373.
- (9).- REBUFFAT, F. i COURDURIE, M.: Marseille et le négoce monétaire (1785-1790). Marsella. Ed. Robert, 1966, p. 36.
- (10).- Vegeu mapes, nº 1,2 i 3. Font:elaboració pròpia a partir de les dades del registre d'Acords de l'any 1709 i dels vols. nº 24 i 36 de la sèrie V de l'Administració de la carn. IMHB. Registre d'Acords de l'any 1709; i administració de la carn, sèrie V, vols. nº 24 i 36.
- (11).- SUDRIA, C.: "La ramaderia transhumant, per una història de la societat pagesa tradicional: les formes de treball", a L'Avenc nº 42, Barcelona, 1981, pp. 42-49.
- (12).- El conlloc era un tracte d'herbes que s'establia entre un ramader i un propietari o arrendatari d'herbes en les fires ramaderes de la tardor. Hi havia dos tipus de conllocs segons es tractés de pastures d'estiu o d'hivern. Vegi's SUDRIA, C.: "La ramaderia...", p. 48.
- (13).- VILAR, Pierre: Op. cit.p. 245.
- (14).- En tot cas, aquest conflicte no fou tant entre la ramaderia i la agricultura, com entre els ramaders i el plantadors de vinyes, d'oliveres i horta de regatge; puix que en els indrets on no predominaven aquests tipus de conreus, els mateixos agricultors esqueixaven de la manca de fems per a adobar els seus camps de l'escassetat i dels preus elevats de la carn, a més de la dificultat d'obtenir llana per a les petites indústries locals o pel propi ús domèstic. ACA, Reial Audiència, Llibres X i XI de Consultes de la Reial Audiència del regnat de Carles III, (1770), req. 810, fol. 77.
- (15).- Així, per exemple, en 1743 el Consitori "(...) siendo para el pasto del ganado con que se abastece la ciudad, la encuentre sembrada de varios frutos (...). Hice entrar en dichas tierras una manada de cien bueyes y dos rabaños de carneros con lo que que daran enteramente debastadas(...)". IMHB. Registres d'Acords de l'any 1743, fol. 3.
- (16).- CARRERA PUJAL, J.: Historia política y económica de Catalunya. Barcelona, Ed. Bosch, 1947, vol, IV, p. 279.
- (17).- Com ha estat desveïat del Desert el principal centre proveïdor de caràcter secundari era Aragó: "L'approvisionnement d'une grande ville comme Barcelone exigeait 30000 agneaux d'Aragon, 26000 de Castilla, 18000 de Valence et d'Alicante (...)" DESDEISES DU DESERT: L'Espagne du 1'Ancien Règime. París, 1904 vol. II, p. 201.

- (18).- Per poder l'abastament de carn per via d'arrendament era imprescindible haver establert prèviament una "tabba o tabbes d'arrendament". La "tabba de arrendament" era una mena de carta administrativa que estipulava minuciosament totes les condicions que havien de complir l'arrendatari i l'arrendador. Per una informació més completa vegeu MORÀ, G. i PASCUAL, Mª Reyes: L'Administració de la carn..., vol. I, pp. 67-75.
- (19).- En primer lloc, amb uns dies d'antelació a l'arribada dels ramats a les diverses poblacions s'enviaven a aquestes un "avisador" que anunciava el dia de lliar arribada. En segon lloc, quan el ramat entrava a la població, l'agutzil o alguns veïns representants del comú sortien a acompanyar els pastors per indicar-los la carreçada -camí específicament ramader-, pertinent i vigilar la bona marxa del bestiar. En tercer lloc, els propietaris de les terres veïnes al camí ramader tenien l'obligació de deixar pasturar les bèsties fins a 7 canes de distància de la carreçada; a canvi, podien munyir lliurament les ovelles i cabres, i aprofitar els fems. Finalment, la conservació d'aquests camins era a cura de les respectives poblacions; les quals, a canvi, exigien el pagament del dret de pas - del que estava exempt la ciutat de Barcelona-, que s'havia de fer efectiu en el mateix moment del pas dels ramats pel terme municipal. Súdria, C.: Op. cit. p.49.
- (20).- Així, els recaudadors de "lleudes" de Tortosa i Puigcerdà exigien el seu pagament en 1721 pel pas del bestiar destinat al consum barceloní. Tanmateix, sabem que entorn de 1726 s'aquitzien les protestes de l'Ajuntament, puix que els batlles de Talarn, Seu d'Urgell i Cervera havien exigit el seu pagament pel pas dels ramats destinats al consum de la població de Barcelona, tot i que els conductors d'aquests duïen la certificació de la franquícia del dret d'exempció. CARRERA PUJAL, J.: Op.cit. vol.IV, p. 285.
- (21).- SLICHER I VAN BATH, B.H.: Historia agraria de la Europa Occidental (500-1850). Barcelona, Ed. Península, 1974, pp. 420-421.
- (22).- Indubtablement, el transport per via marítima era molt més ràpid que el terrestre, i per tant -llevat de travessies de llarga durada-, el pes perdut pels caps de bestiar era mínim.
- (23).- Els processos epidemiològics específics dels ramats foren particularment greus i afectaren, sobretot, al bestiar boví. Segons B.H.Slicher en la major part d'Europa es pot distingir quatre grans onades: la de 1711-1714, 1744-1745, 1762-1763, i 1768 - 1771. SLICHER I VAN BATH, B.H.: Op. Cit., p. 458.
- (24).- Degut a l'abundant documentació de que disposem entorn d'aquesta. Vegeu l'estudi exhaustiu de GUTIERREZ GUTIERREZ, Vidal: Cataluña ante la peste de Marsella: 1720-1723. Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres, tesi de llicenciatura, inèdita, setembre 1974.
- (25).- Obviament, llur incidència en les relacions comercials ramaderes entre Barcelona i els indrets que habitualment la fornien de caps de bestiar no fou la mateixa. Mentre que el trasllat dels ramats per via marítima no foren gaire importants, la majoria dels trasllats es feien a peu, a més d'ésser les zones franceses més pro-

peres als Pirineus per la franja oriental el primer centre pro-
veïdor. AHHP. Carpeta d'edictes. Edicte nº 2 de l'any 1721.

- (26).- En aquests casos, els ramats i les persones que els conduïen ha-
vien de passar per uns indrets determinats i sotmetre's als con-
trols de sanitat estipulats. Si en el transcurs de la realitza-
ció d'algun d'aquests controls hi havia la més lleugera sospi-
ta que les persones, mercaderies o caps de bestiar estaven con-
tagiats, aleshores eren duts al "lazareto". Lloc destinat per
les autoritats per passar la quarentena i d'aquesta manera es-
tar segur de no ésser contagiats de la pesta. I per tal de tenir
la complerta seguretat que s'havien passat els controls corres-
ponents, a cada un d'aquest es col·locava una "boleta de sani-
dad" en la qual constava el lloc de procedència i els indrets
pels que s'havia transcorregut. IMHB, Sanitat, sèrie VII, vol.
III, sense foliar.
- (27).- El pagament de les importants despeses que comportaven aquestes
disposicions sanitàries anava generalment a càrrec de la Reial
Hisenda, ja que hi hagué algunes ocasions que quan el procés
epidemiològic només afectava a una espècie determinada de bes-
tiar se'n va fer càrrec l'Ajuntament. IMHB, Registre d'Acords de
l'any 1777, fol. 83.
- (28).- Així, perjudicaren els ramaders que tenien com a zona de pastu-
ratge pels seus ramats l'indret on s'havia declarat l'epidèmia
o les contrades més properes. També, incidiren negativament en
els interessos dels agricultors que posseïen terres en les zo-
nes de pasturatge, puix que la fertilitat d'aquestes minvava per
la manca de fems que hi havia quan els ramats no hi podien anar
a pasturar. Indubtablement, les fires també es veïen perjudica-
des, ja que si l'indret on es celebraven s'havia declarat l'epi-
dèmia era una contrada propera o s'hi havia de passar forçosa-
ment -tret d'algun cas excepcional-, era prohibida la concurrèn-
cia a les mateixes, ambels conseqüents perjudicis per les pobla-
cions i persones que es fornien en aquestes i/o anaven a comer-
ciar. Lògicament, incidiren negativament sobre el proveïment
de la carn, donat que augmentaven les dificultats per obtenir
els caps de bestiar necessaris per a garantir-lo. I finalment,
se'n ressentien el conjunt de les relacions comercials de Bar-
celona i d'altres indrets amb les zones que el comerç havia que-
dat restringit o prohibit totalment.
- (29).- Els caps de bestiar entrats fraudulentament al Principat eren
primer de tot revisats, essent morts i posteriorment cremats els
que eren "massells". En canvi, els que eren trobats sans esposa-
ven generalment en "quarentena" i ulteriorment eren destinats
al consum. No obstant, hi hagué alguns casos en què també foren
morts pel fet d'ésser passats fraudulentament; normalment, eren
ramats propis de la contrada on s'havia declarat un procés epi-
demiològic específic del bestiar.
- (30).- Així, per exemple, en l'any 1720 l'Ajuntament decreta que "(...)
*todos los cortantes, así los que cortan por la mañana como los
que estan de semana en las carnicerías de esta ciudad, tengan
limpias dichas carnicerías, tablas y pilones y poso de ellas co-
mo se debe y asimismo todos los días, una hora antes de dar las
primeras oraciones tengan cerradas las puertas de las referidas
carnicerías(...)*". IHMB. Registre d'Acords de l'any 1720, fol. 98.